

SVEUČILIŠTE U MOSTARU
Akademija likovnih umjetnosti

Stepinčeva 16
88220 Široki Brijeg

PLAN I PROGRAM
poslijediplomskoga doktorskoga
sveučilišnog studija ARS SACRA

Široki Brijeg, 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD

- 1.1. Općenito
- 1.2. Razlozi izmjena i dopuna studijskoga programa
- 1.3. Otvorenost studija i mobilnost studenata
- 1.4. Usklađenost s misijom Sveučilišta u Mostaru i sa srodnim programima iz
Europske Unije

2. OPIS STUDIJSKOGA PROGRAMA

- 2.1. Osnovne informacije
- 2.2. Uvjeti upisa na doktorski studij i trajanje studija
- 2.3. Struktura i organizacija doktorskoga studija
- 2.4. Uvjeti upisa na višu godinu studija i uvjeti prijenosa bodova s drugih akademija
- 2.5. Nastavne i izvannastavne aktivnosti
- 2.6. Završetak studija i kompetencije koje se stječu
- 2.7. Popis kolegija

PRILOG (SILABUSI)

1. UVOD

1.1. OPĆENITO

Pojam i podrijetlo akademije zrače aurom posebnosti i uzvišenosti, aurom koju danas osobito njeguju umjetničke akademije. Jedna od njih je i Akademija likovnih umjetnosti na Širokome Brijegu, Akademija u čijoj auri osim umjetničko-estetskih svjetlucaju i proplamsaji franjevačke duhovnosti.

Upravno vijeće Sveučilišta u Mostaru na sjednici održanoj 11. siječnja 1996. donijelo je odluku o osnivanju Akademije likovnih umjetnosti, a Vlada Hrvatske Republike Hercegovine 19. siječnja 1996. dala suglasnost na spomenutu odluku. Time je formalno-pravno osnovana Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Mostaru sa sjedištem na Širokome Brijegu. Natječaj za upis prvoga naraštaja studenata objavljen je 5. veljače 1996., a prijamni ispit trajao je od 19. do 23. veljače. Akademija je počela raditi 4. ožujka, a svečano je otvorena 7. ožujka 1996. godine u 12 sati.

Osvrćući se na uvodna razmišljanja o konceptu *sustava umjetnosti*, s osjećajem blaga ushita i ponosa moglo bi se kazati kako je od svoga osnutka do danas Akademija postala samo srce toga sustava, ili, mehanicističkom metaforom rečeno, glavni generator u *sustavu likovne umjetnosti* ne samo u Širokome Brijegu, Mostaru i Hercegovini nego i mnogo širim okvirima i različitim kontekstima. Pokazatelj značenja i ugleda Akademije jest i činjenica da su tijekom sedamnaest godina postojanja kroz njezine klase prošli studenti iz BiH, Hrvatske, Ukrajine, Slovenije, Crne Gore, Srbije, Njemačke, Kosova, Italije i Slovačke.

Studenti se na Akademiji mogu opredijeliti za slikarski, kiparski i grafički odjel. Provedbom Bolonjskoga procesa na Sveučilištu nakon završetka petogodišnjega studija (tri godine preddiplomskog i dvije godine diplomskog studija) stječe se akademsko zvanje magistra slikarstva/kiparstva/grafike, a također i stručni naziv profesora likovne kulture. Godine 2019. na Akademiji je pokrenut dvogodišnji diplomski studij grafičkog dizanja.

U okviru Akademije do 2011. godine postojao je dvogodišnji poslijediplomski, odnosno magistarski studij, koji je završio 21 student. U skladu s Bolonjskim procesom, po kojem se provode svi studijski programi na Akademiji, godine 2011. usvojen je plan i program i pokrenut je poslijediplomski trogodišnji doktorski studij slikarstva „Ars Sacra“. Završetkom toga studija stječe se titula doktora umjetnosti (dr. art.).

1.2. RAZLOZI IZMJENA I DOPUNA DOKTORSKOGA STUDIJA

Polje likovnih umjetnosti jedno je od polja u umjetničkom području. (vidjeti Pr. o metodol. okvirima i načelima za izradu pravilnika o klasifikaciji znanstvenih područja, polja i grana, usvojen na Senatu Sveučilišta u Mostaru 19. veljače 2015. godine). Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Mostaru je nositelj u umjetničkom području visokoga obrazovanja u Hercegovini i šire još od svoga osnutka 1996. godine do danas.

Polje likovnih umjetnosti sadrži nekoliko umjetničkih grana, ali također sudjeluje u interdisciplinarnim granama zajedno s ostalim poljima. Umjetnost i kultura općenito je od strateškoga značaja za razvitak cijeloga društva.

Stalan i dinamičan razvitak polja likovnih umjetnosti, zbog novih saznanja i dostignuća, ali i praćenja europskih tokova zahtijeva i dodatno proširenje procesa obrazovanja. Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Mostaru je zajedno s ostalim sastavnicama Sveučilišta još 2005. godine ušla u sustav obrazovanja koncipiran na temeljima Bolonjske deklaracije i taj je sustav kontinuirano razvijala u proteklom desetljeću. Dobre značajke toga razvitka ogledaju se u nekoliko pozitivnih primjera akreditacija/reakreditacija Akademije likovnih umjetnosti i njezinih programa još od ulaska u novi sustav pa sve do današnjih dana. Kako bi se naznačeni proces evoluiranja nastavio i kako bi se zadržao korak s razvijenim europskim i svjetskim srodnim institucijama, nužno je u godinama koje slijede osigurati dodatno obrazovanje koje će donijeti napredak u kompletiranju kvalitetne, obrazovne i kompetentne umjetničke i stručne baze u okruženju, ali i potaknuti umjetnike iz drugih krajeva da na različite načine sudjeluju u daljnjem rastu Akademije likovnih umjetnosti.

Razvitkom obrazovnoga procesa metodološki bi se razvijala i unaprijedila sustavna znanja i iskustva s posebnim naglaskom na otvorenosti prema novim konceptima i inovativnim rješenjima. Zbog toga je najprirodniji mogući put realizacija izmjena i dopuna postojećega trećeg ciklusa studiranja na Akademiji likovnih umjetnosti Sveučilišta u Mostaru.

1.3. OTVORENOST STUDIJA I MOBILNOST STUDENATA

Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA temelji se na savjetničkom, odnosno mentorskom sustavu. Student se, uz pomoć svoga studijskog savjetnika, a kasnije i mentora, može s prikladnim izborom kolegija usmjeravati prema odgovarajućim umjetničkim granama ili interdisciplinarnim istraživanjima iz polja likovnih umjetnosti. Predloženi opći i izborni kolegiji usvojeni su u skladu s ECTS bodovnim sustavom. Mogućnost slobodnog izbora pojedinih kolegija omogućuje studentima upotpunjavanje i produbljivanje znanja u skladu s njihovim umjetničkim interesima. Studentima se omogućuje i upis (najviše dva) kolegija s doktorskih studija drugih članica Sveučilišta u Mostaru ako su oni prilagodljivi konceptu, odnosno planu i programu poslijediplomskoga dokorskoga sveučilišnog studija ARS SACRA (o čemu odlučuje Vijeće dokorskoga studija). Time se ostvaruje dodatna razina interdisciplinarnosti umjetničkoga i stručnoga usavršavanja. Na sličan se način studentima omogućuje i upis kolegija s doktorskih studija koji se održavaju na drugim srodnim akademijama sveučilišta u zemlji i inozemstvu. Ponovno se maksimalno mogu odabrati dva kolegija s dokorskoga studija na nekom drugom sveučilištu (o čemu također odlučuje Vijeće dokorskoga studija). Iznimka je međunarodni dvojni doktorat (tzv. *cotutelle*), ali samo u slučaju pojedinačnoga ili općeg sporazuma o suradnji između sveučilišta (vidjeti *Cotutelle de these/Joint PhD Thesis Supervision*).

Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Mostaru također je otvorena prema uključivanju umjetnika i znanstvenika iz srodnih institucija za doktorska i poslijedoktorska istraživanja u poljima i granama djelovanja Akademije. Nadalje, poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Mostaru otvoren je za upis studenata i s drugih sveučilišta (za upis cjelovitoga studija kao i za upis pojedinih kolegija gostujućih studenata na studiju).

U Pravilniku o poslijediplomskom doktorskom sveučilišnom studiju ARS SACRA Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Mostaru (usklađenom s Pravilnikom o doktorskim studijima Sveučilišta u Mostaru) predviđa se angažman istaknutih inozemnih umjetnika i znanstvenika, posebice u specijalističkim umjetničkim granama u kojima ne postoje eksperti unutar nositelja studija.

1.4. USKLAĐENOST S MISIJOM SVEUČILIŠTA U MOSTARU I SA SRODNIM PROGRAMIMA IZ EUROPSKE UNIJE

Na Akademiji likovnih umjetnosti Sveučilišta u Mostaru postoje svi preduvjeti za realizaciju dopunjenoga poslijediplomskoga doktorskoga sveučilišnog studija ARS SACRA. Stalno je uposlen i angažiran značajan broj nastavnoga i nenastavnog osoblja s odgovarajućim umjetničkim i stručnim kvalifikacijama, u skladu sa standardnim nastavnim opterećenjem utvrđenim zakonom i odgovarajućim pravilnicima. Također je osiguran adekvatan prostor, a jednim dijelom i oprema u skladu s potrebama kvalitetnoga studiranja. Tijekom izvođenja poslijediplomskoga doktorskoga sveučilišnog studija ARS SACRA planira se upotpunjavanje odgovarajuće opreme i dodatno poboljšavanje uvjeta za usavršavanje pristupnika.

Predloženi poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA usklađen je s kratkoročnim i dugoročnim ciljevima i misijom Sveučilišta u Mostaru i Akademije likovnih umjetnosti. Program je po svojoj strukturi i sadržaju u potpunosti usklađen sa sličnim studijima u BiH i zemljama Europske Unije (Hrvatska, Slovenija, Austrija, Italija...).

2. OPIS STUDIJSKOGA PROGRAMA

2.1. OSNOVNE INFORMACIJE

Naziv studija:	Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA
Vrsta studija:	Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij
Znanstveno područje:	Umjetnost
Polje:	Likovna umjetnost
Grane:	slikarstvo / kiparstvo / grafika
Nositelj studija:	Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Mostaru
Trajanje:	3 godine
Broj ECTS bodova:	180
Postupak i uvjeti upisa:	Upis se vrši na temelju javnoga natječaja. Uvjeti upisa dani su u točki 2.2.
Kompetencije:	Završetkom studija stječu se kompetencije doktora umjetnosti iz umjetničkog područja, polja likovnih umjetnosti, grana slikarstva / kiparstva / grafke. Doktori umjetnosti osposobljeni su prije svega za primjenu umjetničke i znanstvene metodologije i budući samostalan istraživački rad. Stječu se kompetencije za predvodništvo akademskoga razvitka utemeljenoga na novim pristupima i tehnologijama, uvođenju novih metodologija rada koje se temelje na korištenju tradicijskih vrijednosti sa suvremenim planiranjem i odlučivanjem pri kojima se koriste najnovije metode prikupljanja, obrade i analize informacija.
Akademski stupanj (ili titula) koji se stječe završetkom studija:	Doktor umjetnosti (dr. art.) iz područja umjetnosti

2.2. UVJETI UPISA NA DOKTORSKI STUDIJ I TRAJANJE STUDIJA

Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA organizira se u trajanju od 3 godine tijekom kojih studenti trebaju osvojiti 180 ECTS bodova. Studij se organizira u punom radnom vremenu (tzv. *full-time*) ili kao studij s dijelom radnoga vremena (tzv. *part-time*). Pri upisu na studij svaki student prilaže pismenu izjavu hoće li studirati u punom radnom vremenu ili s dijelom radnoga vremena. Studij u punom radnom vremenu odnosi se na studente koji puno radno vrijeme posvećuju ispunjavanju obveza koje zahtijeva doktorski studij. Studenti koji studiraju s dijelom radnoga vremena moraju priložiti izjavu kako im raspoloživo radno vrijeme omogućuje ispunjenje studentskih obveza prema planu studija s dijelom radnoga vremena. Nastavni plan i program studija osmišljen je tako da omogućuje usavršavanje različitih kategorija pristupnika.

Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA mogu upisati:

- **pristupnici sa završenim sveučilišnim integriranim preddiplomskim i diplomskim studijem** koji su ostvarili najmanje 300 ECTS bodova tijekom studiranja (magistar slikarstva/kiparstva/grafike) s minimalnom prosječnom ocjenom 3,50 za sve kolegije kroz petogodišnje razdoblje studiranja (u izračun prosjeka „težinski“ se uzimaju ocjene iz svih kolegija);
(Iznimno, doktorski studij mogu upisati i pristupnici koji ne ispunjavaju uvjet iz prethodnoga stavka ako su se umjetnički dokazali i imaju preporuke dvaju profesora iz odgovarajuće grane.);
(Upis se može odobriti i pristupnicima koji su završili diplomski studij iz srodnih umjetničkih ili znanstvenih polja, odnosno grana, uz polaganje razlikovnih ispita zbog programskih razlika. Sadržaj razlikovnih ispita određuje Vijeće doktorskoga studija za svaku pojedinačnu prijavu za upis.);
- **pristupnici sa završenim visokoškolskim diplomskim studijem VII/1 stupnja** (akademski slikar/kipar/grafičar) na akademijama u Bosni i Hercegovini i inozemstvu (ili na ekvivalentnim studijima u državama na kojima je studij bio u sklopu interdisciplinarnoga studija na akademiji ili sveučilišnom odjelu) s minimalnom prosječnom ocjenom 3,50 za sve kolegije tijekom studiranja;
(Iznimno, doktorski studij mogu upisati i pristupnici koji ne ispunjavaju uvjet iz prethodnoga stavka ako su se umjetnički dokazali i imaju preporuke dvaju profesora iz odgovarajuće grane.);

(Upis se može odobriti i pristupnicima koji su završili diplomski studij po starom sustavu iz srodnih umjetničkih ili znanstvenih polja, odnosno grana, uz polaganje razlikovnih ispita zbog programskih razlika. Sadržaj razlikovnih ispita određuje Vijeće doktorskoga studija za svaku pojedinačnu prijavu za upis.);

- **pristupnici sa završenim poslijediplomskim umjetničkim magistarskim studijem** po starom sustavu (magistar umjetnosti) iz područja umjetnosti, polje likovnih umjetnosti, a također i pristupnici koji su magistri umjetnosti iz nekoga drugog polja, uz uvjet da su ostvarili najmanje 30 ECTS bodova iz kolegija koje je obrađivao i poslijediplomski magistarski studij ARS SACRA (ako to nije slučaj moraju položiti do 30 ECTS bodova iz razlikovnih kolegija, zbog programskih razlika, o čemu odlučuje Vijeće doktorskoga studija);

(Pristupnicima koji su stekli stupanj magistra umjetnosti iz područja umjetnosti, polje likovnih umjetnosti, priznaje se ukupno 60 ECTS bodova na upisanome doktorskome studiju. Od priznatih 60 ECTS bodova, priznaje im se 48 ECTS bodova s prve godine studiranja na doktorskome studiju, a preostalih 12 bodova s prve godine trebaju osvojiti polažući dva kolegija koja nisu položili na poslijediplomskom magistarskom studiju. Također im se priznaje 12 bodova s druge godine koji se dobivaju iz ostalih izvannastavnih aktivnosti.);

(Pristupnicima koji su stekli stupanj magistra umjetnosti iz nekoga drugog polja ili pristupnicima koji nisu uspjeli do kraja završiti poslijediplomski magistarski umjetnički studij po starom sustavu, priznaje se odgovarajući broj bodova na temelju analize Povjerenstva za priznavanje ECTS bodova kojeg imenuje Vijeće doktorskoga studija.);

Javni natječaj za upis na poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA raspisuje Senat Sveučilišta u Mostaru na prijedlog Umjetničko-nastavnoga vijeća Akademije likovnih umjetnosti. Kriteriji vrjednovanja pristupnika obuhvaćaju uspjeh na integriranom preddiplomskom i diplomskom studiju, pokazano zanimanje za umjetničko istraživanje, objavljene izložbe i radove u odgovarajućim časopisima i zbornicima radova, preporuke profesora, te prijedlog o temi istraživanja.

Svaki pristupnik mora imati minimalnu razinu znanja engleskoga jezika, zbog korištenja međunarodne literature, a ona se ocjenjuje zadovoljavajućom ako odgovara minimalnoj razini A2 prema zajedničkom europskom referentnom okviru za strane jezike. Također, razgovor sa svakim pristupnikom obavezan je sastavni dio upisnoga postupka i dodatni kriterij vrjednovanja pristupnika.

Ako su svi kriteriji zadovoljeni Vijeće doktorskoga studija utvrđuje popis izabranih pristupnika za upis na poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA i objavljuje ga na oglasnoj ploči i internetskoj stranici Akademije likovnih umjetnosti. Objavljuje se rok za prigovor i vrijeme za odgovor na prigovor. Umjetničko-nastavno vijeće Akademije likovnih umjetnosti, na prijedlog Vijeća doktorskoga studija, donosi Odluku o upisu pristupnika na doktorski studij.

Doktorski studij u punome radnom vremenu u pravilu traje tri godine, a može se, uz obrazloženje, produžiti do šest godina. Studij s dijelom radnog vremena traje pet godina, a može se, uz obrazloženje, o čemu odlučuje Vijeće doktorskoga studija, produžiti do osam godina. Po isteku osam godina od upisa doktorand gubi pravo obrane doktorskoga rada.

U slučaju da kvaliteta rada doktoranda, ocijenjena kroz godišnje evaluacijske postupke koje provodi Vijeće doktorskoga studija, nije zadovoljavajuća, Vijeće doktorskoga studija može odlučiti o gubitku prava doktoranda na nastavak studija.

2.3. STRUKTURA I ORGANIZACIJA DOKTORSKOGA STUDIJA

Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA koncipiran je na način da student izabire svoga studijskog savjetnika na temelju umjetničke grane, predloženoga modula doktorskoga studija, odnosno želje i afiniteta prema određenoj specijalnosti. Studijski savjetnici trebaju biti na raspolaganju pristupniku koji ih je izabrao. Studijski savjetnici su uglavnom nastavnici s Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Mostaru, ali to nije pravilo, nego mogu biti i nastavnici s drugih akademija/fakulteta. Studijski savjetnik mora biti izabran najmanje u zvanje docenta i imati titulu doktora umjetnosti/znanosti kako bi mogao voditi svoga pristupnika za vrijeme doktorskoga studija. Na prijedlog Vijeća doktorskoga studija, s popisa studijskih savjetnika mogu se izuzeti nastavnici koji imaju tri ili više pristupnika. Studijski savjetnici pomažu studentu pri izboru kolegija, rješavanju problema tijekom studija te prate i usmjeravaju njegov rad. Također je studijski savjetnik odgovoran za praćenje napredovanja studenta tijekom studija.

Studijski savjetnik ne mora (ali može) biti mentor svome pristupniku prilikom izrade doktorskoga rada. Mentor se imenuje tijekom postupka prijave i odobrenja teme disertacije. Studijski savjetnik može biti jedini mentor, također i mentor u sklopu dvojnoga mentorstva za nekoga pristupnika (ako je riječ o interdisciplinarnosti rada ili ako drugi mentor dolazi s nekoga drugog sveučilišta gdje će se također vršiti određena istraživanja), ali može biti i komentor svome pristupniku. Ako studijski savjetnik, nakon završetka prijave i odobrenja teme disertacije, nije izabran za mentora ili komentora pristupniku kojega je do tada pratio i usmjeravao, njegove obveze u tome trenutku prestaju, a preuzima ih izabrani mentor (i komentor).

Na početku svake studijske godine student treba izraditi godišnji plan i dostaviti ga Vijeću doktorskoga studija. Na kraju svake studijske godine studijski savjetnik (a kasnije mentor) podnosi godišnje izvješće o radu i napredovanju studenta poslijediplomskoga doktorskoga sveučilišnog studija Vijeću doktorskoga studija.

Mentor se studentu imenuje sukladno članku 11. Pravilnika o doktorskim studijima Sveučilišta u Mostaru, a na temelju obrazloženoga izvješća i prijedloga Povjerenstva za prihvaćanje teme doktorske disertacije. Vijeće doktorskoga studija predlaže mentora, a Senat ga imenuje.

Za mentora može biti imenovan nastavnik koji je izabran u zvanje redovitoga ili izvanrednoga profesora (ili ekvivalentno zvanje ako je riječ o mentoru koji je akademsko zvanje stekao u inozemstvu). Mentor može biti i docent ako je proveo

najmanje tri godine u tome zvanju. Također, ako predloženi mentor nema završen doktorat iz područja umjetnosti, a ispunjava ostale uvjete za mentorstvo, pristupniku se mora imenovati i drugi mentor (dvojno mentorstvo) ili komentor koji je stekao doktorat umjetnosti/znanosti. Mentor može biti i professor emeritus. Mentor mora biti izabran na područje, polje i granu iz koje se predlaže tema disertacije.

U slučaju interdisciplinarnosti teme predlaže se dvojno mentorstvo. U tome slučaju svaki od njih preuzima odgovornost za unaprijed određeni dio istraživanja i postupka izrade disertacije. Kao što je već naznačeno, uz mentora na poslijediplomskom doktorskom studiju ARS SACRA može se imenovati komentor s institucije nositelja studija ili druge institucije u zemlji i inozemstvu. Komentor se može imenovati i u slučaju imenovanja dva mentora, a on može biti nastavnik koji je izabran u zvanje docenta, izvanrednoga ili redovitoga profesora (ili ekvivalentno zvanje ako je riječ o komentoru koji je akademsko zvanje stekao u inozemstvu). Mentor koji je preuzeo mentorstvo prije odlaska u mirovinu ima pravo dovesti to mentorstvo do kraja, uz suglasnost Vijeća doktorskoga studija.

Na poslijediplomskome doktorskom studiju ARS SACRA Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Mostaru jedan mentor može istovremeno voditi najviše četiri doktoranda s ovoga studija. Mentor ili komentor koji nije zaposlenik Sveučilišta u Mostaru ili njegovih pridruženih članica mora potpisati ugovor o suradnji i preuzimanju odgovornosti za pristupnika. Svaki mentor mora priložiti izjavu o spremnosti vođenja pristupnika tijekom izrade doktorskoga rada, a također i pismeno dopuštenje čelnika ustanove s koje dolazi.

Program poslijediplomskoga doktorskoga sveučilišnog studija strukturiran je modularno. Student uz pomoć svoga studijskog savjetnika obvezan je slušati i polagati obvezne i izborne kolegije. Ukupan zbroj za sve obvezne i izborne kolegije iznosi 60 ECTS bodova.

U dogovoru s izabranim studijskim savjetnikom student može birati i kolegije s doktorskih studija srodnih programa na Sveučilištu u Mostaru, odnosno na drugim sveučilištima i akademijama s kojima Sveučilište u Mostaru ili Akademija likovnih umjetnosti imaju potpisan ugovor o suradnji.

Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA sastoji se od utvrđenih nastavnih i izvannastavnih aktivnosti. Preko nastavnih aktivnosti može se dobiti 60 ECTS bodova, a izvannastavne aktivnosti donose preostalih 120 ECTS bodova. U izvannastavne aktivnosti, pored ostaloga, uključeni su prijava i obrana teme, te izrada i obrana doktorskoga rada.

Nastavne se aktivnosti izvode preko obveznih i izbornih kolegija, odnosno preko izravnih oblika nastave koje čine predavanja, vježbe, istraživački seminari, radionice...

Student polaže šest obveznih općih i modularnih kolegija, a uz pomoć svoga studijskog savjetnika bira preostalih dva izborna kolegija, s tim da svaki kolegij (obvezni, opći izborni ili modularni izborni) vrijedi 6 ECTS bodova. Iznimka je bazični opći modularni kolegij slikarstvo/kiparstvo/grafika koji vrijedi 18 ECTS bodova.

Ako je riječ o interdisciplinarnom istraživanju, na zahtjev pristupnika (uz supotpis studijskoga savjetnika) Vijeće doktorskoga studija određuje kako će se broj modularnih izbornih kolegija "težinski" rasporediti na različite module (ovisno o granama interdisciplinarnosti).

Polaganjem obveznih općih i modularnih kolegija student stječe 48 ECTS bodova, a polaganjem izbornih kolegija stječe 12 ECTS bodova. Dakle, sve nastavne aktivnosti, odnosno izravni oblici nastave, čine 33% (60 bodova) ili trećinu od ukupnih obveza predviđenih poslijediplomskim studijskim programom.

Izvanastavne aktivnosti sastoje se od provedbe umjetničkoga istraživanja uz vodstvo i nadzor studijskoga savjetnika (a kasnije mentora), te izrade umjetničkih radova, izložaba, pisanja stručnih članaka, prezentacija, predavanja, radionica, usavršavanja na srodnim institucijama u zemlji i inozemstvu ili drugih oblika rada čiji je cilj priprema za izradu disertacije. Izvanastavne aktivnosti iznose 66% od ukupnih obveza predviđenih studijskim programom, odnosno 120 ECTS bodova.

Nakon stjecanja 90 ECTS bodova kroz nastavne i izvanastavne aktivnosti student pokreće postupak stjecanja doktorata umjetnosti podnošenjem prijedloga teme disertacije Vijeću doktorskoga studija. Također, student tada predlaže i mentora s kojim dogovara uvjete rada. Prijava za pokretanje postupka sadrži opće podatke o doktorandu, životopis i popis radova doktoranda, naslov predložene teme, podatke o predloženome mentoru i njegovim kompetencijama, obrazloženje teme, očekivani izvorni doprinos predloženoga istraživanja i procjenu troškova istraživanja.

Vijeće doktorskoga studija predlaže mentora i povjerenstvo za ocjenu i obranu teme Umjetničko-nastavnome vijeću, a Senat ih imenuje. Doktorand mora priložiti i izjavu da nije prijavio doktorski rad s istovjetnom temom na nekom studiju drugoga sveučilišta. Tema doktorskoga rada prijavljuje se na obrascu Sveučilišta u Mostaru.

Povjerenstvo za ocjenu i obranu teme sastoji se od tri ili pet članova. Većina članova povjerenstva mora biti iz grane iz koje se prijavljuje tema. Mentor može biti član povjerenstva za ocjenu i obranu teme, ali ne može biti predsjednik povjerenstva.

Prijavljena se tema brani javno, pred povjerenstvom za ocjenu i obranu teme i ostalim zainteresiranim. Vijeće doktorskoga studija, a nakon toga i Umjetničko-nastavno vijeće moraju se očitovati o prijedlogu povjerenstva za ocjenu i obranu teme, koje prosljeđuju Senatu na odlučivanje.

Prijavom teme disertacije doktorand stječe 10 ECTS bodova, a javnom prezentacijom i uspješnom obranom teme stječe novih 20 ECTS bodova. Povjerenstvo može (većinom glasova od ukupnoga broja članova) prihvatiti predloženu temu, može je poslati na doradu, a također je može u potpunosti odbaciti. Ako se prijavljena tema u potpunosti odbaci, pristupnik gubi i 10 ECTS bodova koje je stekao prijavom teme. Javna prezentacija teme doktorskoga rada sastavni je dio izvješća i prijedloga povjerenstva za prihvaćanje teme disertacije.

Službeni jezik doktorskoga studija ARS SACRA je hrvatski jezik. U iznimnim slučajevima, uz odobrenje Vijeća doktorskoga studija, doktorand može pisati disertaciju na engleskom jeziku ili jednom od svjetskih jezika, a također na tom jeziku može izlagati prilikom obrane doktorskoga rada.

Studenti doktorskoga studija ARS SACRA, koji su upisali doktorski studij prije ovih izmjena i dopuna, nastavljaju studij po starome nastavnom planu i programu. Iznimno, oni mogu, umjesto maksimalno 12 ECTS bodova iz staroga nastavnog plana i programa, osvojiti isti broj bodova preko ostalih izvannastavnih aktivnosti naznačenih u ovome elaboratu.

Kad je riječ o postupcima predaje, ocjene, obrane i pohrane doktorskoga rada, te promocije doktoranda, oni su propisani u Pravilniku o doktorskim studijima na Sveučilištu u Mostaru (od članka 12. do članka 15.). Izradom i uspješnom obranom doktorskoga rada doktorand stječe preostalih 60 ECTS bodova čime završava studij s ukupno 180 ECTS bodova.

2.4. UVJETI UPISA NA VIŠU GODINU STUDIJA I UVJETI PRIJENOSA ECTS BODOVA S DRUGIH AKADEMIJA / FAKULTETA

Prije upisa u višu godinu poslijediplomskoga doktorskoga sveučilišnog studija ARS SACRA student treba ispuniti odgovarajuće uvjete. Za upis u drugu godinu studija mora se osvojiti minimalno 30 ECTS bodova.

Za upis u treću godinu studija student mora osvojiti ukupno 120 ECTS bodova. Kako bi upisao ovu završnu godinu studija mora imati najmanje jednu domaću ili međunarodnu samostalnu ili skupnu izložbu nakon upisa na doktorski studij i najmanje jedan članak (objavljen ili prihvaćen za objavljivanje) u domaćem ili međunarodnom časopisu na temu vezanu za prijavu i obranu teme disertacije. Inače, završnu godinu poslijediplomskoga studija čine izrada i obrana doktorskoga rada čime se zaokružuje iznos od 180 ECTS bodova doktorskoga studija.

Svaki kolegij na ovome poslijediplomskom doktorskome sveučilišnom studiju mogu upisati studenti srodnih poslijediplomskih studija sa Sveučilišta u Mostaru i drugih sveučilišta u zemlji i inozemstvu o čemu odlučuje Vijeće doktorskoga studija. Također, studenti s ovoga studija mogu izabrati kolegije s drugih poslijediplomskih studija u zemlji i inozemstvu koje će slušati i polagati. Na ovaj način završene kolegije Vijeće doktorskoga studija boduje u skladu sa svojim studijskim programom i ECTS bodove uvrštava u studentove bodovne vrijednosti na studiju. Studenti koji stječu bodove na nekim drugim poslijediplomskim studijima, obvezni su upisati i završiti najmanje šest kolegija poslijediplomskoga doktorskoga sveučilišnog studija ARS SACRA. Kriteriji i uvjeti prijenosa ECTS bodova propisuju se sveučilišnim općim aktima, odnosno ugovorima između akademija ili fakulteta.

2.5. NASTAVNE I IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI

Kako je naznačeno u točki 2.3., koja detaljno opisuje strukturu i organizaciju poslijediplomskoga doktorskoga sveučilišnog studija ARS SACRA, studij se sastoji od utvrđenih nastavnih i izvannastavnih aktivnosti. Preko nastavnih aktivnosti može se osvojiti 60 ECTS bodova, a izvannastavne aktivnosti donose preostalih 120 ECTS bodova.

Izvannastavne aktivnosti sastoje se od provedbe istraživanja uz vodstvo i nadzor studijskoga savjetnika (a kasnije mentora), te izrade radova, prezentacija, predavanja, radionica, izložaba, umjetničkih projekata, usavršavanja na srodnim institucijama u zemlji i inozemstvu ili drugih oblika rada čiji je cilj priprema za izradu disertacije. Izvannastavne aktivnosti nose 66% od ukupnih obveza predviđenih studijskim programom, odnosno 120 ECTS bodova.

NASTAVNE AKTIVNOSTI – 60 ECTS

Obvezne modularne nastavne aktivnosti – 24 ECTS

Slikarstvo / Kiparstvo / Grafika (18 ECTS)

Slikarske tehnike / Kiparske tehnike / Grafičke tehnike (6 ECTS)

Obvezne opće nastavne aktivnosti – 24 ECTS

Metodologija istraživačkoga rada (6 ECTS)

Uređenje sakralnih prostora (6 ECTS)

Ikonografija i ikonologija (6 ECTS)

Uvod u doktorski rad (praktikum) (6 ECTS)

Izborne nastavne aktivnosti – 12 ECTS

Osnove transcendencije (6 ECTS)

Zidne tehnike (6 ECTS)

Povijest kršćanske umjetnosti (6 ECTS)

Filozofija religija (6 ECTS)

Arhitektura sakralnih prostora (6 ECTS)

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI – 120 ECTS

Ostale izvannastavne aktivnosti – 30 ECTS

Izvannastavne aktivnosti vezane za disertaciju – 90 ECTS

Prijava teme (10 ECTS)

Obrana teme (20 ECTS)

Izrada i obrana disertacije (60 ECTS)

RASPORED NASTAVNIH I IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI PO GODINAMA

1. godina – 60 ECTS

Obvezne modularne nastavne aktivnosti – 24 ECTS

Slikarstvo / Kiparstvo / Grafika (18 ECTS)

Slikarske tehnike / Kiparske tehnike / Grafičke tehnike (6 ECTS)

Obvezne opće nastavne aktivnosti – 24 ECTS

Metodologija istraživačkoga rada (6 ECTS)

Uređenje sakralnih prostora (6 ECTS)

Ikonografija i ikonologija (6 ECTS)

Uvod u doktorski rad (praktikum) (6 ECTS)

Izborne nastavne aktivnosti – 12 ECTS

Osnove transcencije (6 ECTS)

Zidne tehnike (6 ECTS)

Povijest kršćanske umjetnosti (6 ECTS)

Filozofija religija (6 ECTS)

Arhitektura sakralnih prostora (6 ECTS)

2. godina – 60 ECTS

- **Ostale izvannastavne aktivnosti – 30 ECTS**

- **Prijava i obrana teme – 30 ECTS**

(Prijava teme 10 ECTS + Obrana teme 20 ECTS)

3. godina – 60 ECTS

- **Izrada i obrana disertacije – 60 ECTS**

**DEFINIRANJE OSTALIH IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI
(NISU UKLJUČENI BODOVI VEZANI ZA TEMU I DISERTACIJU)**

(ukupno 30 ECTS bodova – 2. godina studija)

1. Članak (objavljen ili prihvaćen za objavljivanje) u časopisima indeksiranim u značajnijim bazama definiranim kao priznate publikacije u Pravilniku o minimalnim uvjetima za izbor u znanstveno-nastavna zvanja Sveučilišta u Mostaru. (Jedan rad vrijedi 8 ECTS bodova, pa student može imati maksimalno 2 rada koja se vrjednuju.)

maksimalno 16 ECTS

2. Članak objavljen u zborniku radova i usmeno izlagan rad s recenziranih domaćih i međunarodnih skupova. (Jedan rad vrijedi 8 ECTS bodova, pa student može imati maksimalno 1 rad koji se vrjednuje.)

maksimalno 8 ECTS

3. Boravak i usavršavanje na drugim domaćim ili inozemnim sveučilištima ili znanstvenim institucijama u trajanju minimalno mjesec dana tijekom poslijediplomskoga studija (može se uzeti u vrjednovanje samo jedan boravak – na sveučilištu u zemlji 8 ECTS bodova, a na sveučilištu u inozemstvu 16 ECTS bodova).

maksimalno 16 ECTS

4. Pristupnik dobiva 8 ECTS bodova za samostalnu izložbu u zemlji, a 10 ECTS bodova za samostalnu izložbu u inozemstvu. Pristupnik mora priložiti katalog s izložbe i recenziju izložbe od strane mjerodavnog nastavnika iz grane u kojoj je pristupnik upisao doktorski studij. Za vrjednovanje samostalnih izložaba u obzir se mogu uzeti maksimalno dvije samostalne izložbe.

maksimalno 20 ECTS

5. Pristupnik dobiva 4 ECTS bodova za skupnu izložbu u zemlji, a 5 ECTS bodova za skupnu izložbu u inozemstvu. Pristupnik mora priložiti katalog s izložbe. Za vrjednovanje skupnih izložaba u obzir se mogu uzeti maksimalno dvije skupne izložbe.

maksimalno 10 ECTS

6. Držanje stručnih ili umjetničkih radionica ili predavanja u organizaciji Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Mostaru (ili srodne institucije u zemlji ili inozemstvu)

(Svako vođenje radionice s obveznim izlaganjem donosi 6 ECTS bodova, a držanje predavanja 3 ECTS boda. Trajanje svake radionice je minimalno četiri akademska sata, a predavanja minimalno jedan akademski sat. Minimalan broj sudionika na radionici je osam. Pristupnikov nastup na radionici, umjetnički rad, kao i njegovo predavanje, moraju biti vezani za temu disertacije. Nakon održane radionice ili predavanja potrebno je predati izvješće Vijeću doktorskoga studija.)

maksimalno 6 ECTS

7. Suradnja u nastavi na kolegijima sveučilišnog preddiplomskog ili diplomskog studija (seminari, vježbe) čime se stječu ECTS bodovi na način da je 1 ECTS bod jednak aktivnome sudjelovanju u nastavi na jednom kolegiju (minimalno 30 sati), s time da zbroj ne može biti veći od 6 ECTS bodova.

maksimalno 6 ECTS

8. Autorstvo ili koautorstvo sveučilišnog udžbenika ili knjige, te uredništvo recenziranih stručnih, nastavnih ili umjetničkih izdanja – recenziju mora potpisati nastavnik koji ima izbor u zvanje na grani koju obrađuje naznačena publikacija (vrijedi 16 ECTS bodova).

maksimalno 16 ECTS

9. Autorstvo ili koautorstvo recenziranih nastavnih materijala iz pojedinih nastavnih cjelina – recenziju mora potpisati nastavnik koji ima izbor u zvanje na grani koju obrađuje nastavni materijal (vrijedi 6 ECTS bodova).

maksimalno 6 ECTS

* Ako je student ispunio sve svoje obveze prema obveznim i izbornim nastavnim aktivnostima (60 ECTS bodova), te prikupio 30 ECTS bodova iz prethodno definiranih ostalih izvannastavnih aktivnosti, on može pristupiti prijavi teme disertacije (10 ECTS bodova), a zatim i obrani teme disertacije (20 ECTS bodova). Međutim, ako 30 ECTS bodova prikupljenih za ostale izvannastavne aktivnosti ne sadrži stavke 1. ili 2. i 4. ili 5. (članak u časopisu ili zborniku definiranim kao priznata publikacija u Pravilniku o minimalnim uvjetima za izbor u znanstveno-nastavna zvanja i samostalna ili skupna izložba), student mora imati ECTS bodove iz ovih stavki kao uvjet za upis treće godine studija, odnosno za službeni početak izrade disertacije.

** Radovi iz ostalih izvannastavnih aktivnosti vrjednuju se i odnose na sve radove koje je student objavio od datuma upisa na poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA (i za njih se mogu dobiti ECTS bodovi) pod uvjetom da su vezani za predmet istraživanja na doktorskom studiju i buduću temu disertacije (o čemu pismeno svjedoči pristupnikov studijski savjetnik).

*** Prikaz objavljenih radova na izložbama, u časopisima i zbornicima treba imati formu koja se koristi pri izboru u zvanja na Sveučilištu u Mostaru, a naznačena je forma prilog i sastavni dio Pravilnika o minimalnim uvjetima za izbor u znanstveno-nastavna zvanja Sveučilišta u Mostaru.

**** Pod samostalnom izložbom podrazumijeva se izložba jednoga, dvoje ili troje autora, a ako izlaže više od troje autora izložba se tretira kao skupna izložba.

2.6. ZAVRŠETAK STUDIJA I KOMPETENCIJE KOJE SE STJEČU

Završetkom studija stječu se kompetencije doktora umjetnosti iz umjetničkog područja, polja likovnih umjetnosti, grana slikarstva / kiparstva / grafike. Doktori umjetnosti osposobljeni su prije svega za primjenu umjetničke i znanstvene metodologije i budući samostalan istraživački rad. Stječu se kompetencije za predvodništvo akademskoga razvitka utemeljenoga na novim pristupima i tehnologijama, uvođenju novih metodologija rada koje se temelje na korištenju tradicijskih vrijednosti sa suvremenim planiranjem i odlučivanjem pri kojima se koriste najnovije metode prikupljanja, obrade i analize informacija.

2.7. POPIS KOLEGIJA

Slikarstvo (18 ECTS) – modularni obvezni kolegij

Kiparstvo (18 ECTS) – modularni obvezni kolegij

Grafika (18 ECTS) – modularni obvezni kolegij

Slikarske tehnike (6 ECTS) – modularni obvezni kolegij

Kiparske tehnike (6 ECTS) – modularni obvezni kolegij

Grafičke tehnike (6 ECTS) – modularni obvezni kolegij

Metodologija istraživačkoga rada (6 ECTS) – opći obvezni kolegij

Uređenje sakralnih prostora (6 ECTS) – opći obvezni kolegij

Ikonografija i ikonologija (6 ECTS) – opći obvezni kolegij

Uvod u doktorski rad (praktikum) (6 ECTS) – opći obvezni kolegij

Osnove transcendencije (6 ECTS) – izborni kolegij

Zidne tehnike (6 ECTS) – izborni kolegij

Povijest kršćanske umjetnosti (6 ECTS) – izborni kolegij

Filozofija religija (6 ECTS) – izborni kolegij

Arhitektura sakralnih prostora (6 ECTS) – izborni kolegij

PRILOG (SILABUSI)

Naziv predmeta	Slikarstvo			Kod kolegija	
Naziv doktorskog studija	Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA				
ECTS vrijednost boda	18	Status predmeta	Modularni obvezni kolegij	Broj sati nastave (p+v+s)	15+275+15
Jezik izvođenja predmeta	Hrvatski				
Ime nositelja predmeta	red. prof. dr. art. Branimir Bartulović				
Suradnici na predmetu	-				
E-mail adresa/e	branimir.bartulovic@alu.sum.ba				
Ciljevi predmeta	<ul style="list-style-type: none"> - Razvijanje samostalnog istraživačkog djelovanja i kreativnog slikarskog izražavanja prema tematskim i likovnim preokupacijama; - usmjeravanje prema visokim estetskim vrijednostima i razvoju kritičkog mišljenja u skladu sa zahtjevima suvremene likovne umjetnosti. 				
Ishodi učenja (opće i specifične kompetencije)	<p>Student:</p> <ul style="list-style-type: none"> - osmišljava, razrađuje i provodi u djelo vlastite ideje kroz skice i različite predloške; - analizira dosadašnja stečena znanja o likovnim djelima i pojavama u kontekstu stvaranja vlastitog rada; - kritički ocjenjuje i verificira radove iz srodnih područja samostalnim, istraživačkim i interdisciplinarnim pristupom zadatcima; - opisuje, objašnjava i argumentira rad u pisanom obliku i usmeno. 				
Okvirni sadržaj predmeta	<p>Razvijanje samostalnog i istraživačkog djelovanja prema tematskim i likovnim preokupacijama u suvremenoj slikarskoj praksi;</p> <p>Rad na kritičkom promišljanju vlastitih slikarskih djela, kao i djela drugih autora;</p> <p>Pismena i usmena interpretacija vlastitih djela koja se temelji na istraživačkom radu;</p> <p>Usmjeravanje stvaralačkog identiteta i vlastite poetike unutar suvremenog slikarskog izričaja.</p>				
Način izvođenja nastave (označiti masnim tiskom)	Predavanja	vježbe	seminari	samostalni zadatci	
	Konzultacije	mentorski rad	terenska nastava	ostalo	

Opis načina izvršavanja obveza (označiti masnim tiskom)	pohađanje nastave	aktivnosti u nastavi	seminarski rad	praktični rad
	usmeni ispit	pismeni ispit	kontinuirana provjera znanja	esej
Popis literature (obvezatne i preporučene)	Literatura – u dogovoru s predmetnim nastavnikom i studijskim savjetnikom (ovisno o budućoj temi doktorskog rada).			

Naziv predmeta	Kiparstvo			Kod kolegija	
Naziv doktorskog studija	Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA				
ECTS vrijednost boda	18	Status predmeta	Modularni obvezni kolegij	Broj sati nastave (p+v+s)	15+275+15
Jezik izvođenja predmeta	Hrvatski				
Ime nositelja predmeta	red. prof. Stjepan Skoko				
Suradnici na predmetu	-				
E-mail adresa/e	stjepan.skoko@alu.sum.ba				
Ciljevi predmeta	<ul style="list-style-type: none"> - Razvijanje samostalnog istraživačkog djelovanja i kreativnog kiparskog izražavanja prema tematskim i likovnim preokupacijama; - usmjeravanje prema visokim estetskim vrijednostima i razvoju kritičkog mišljenja u skladu sa zahtjevima suvremene likovne umjetnosti. 				
Ishodi učenja (opće i specifične kompetencije)	<p>Student:</p> <ul style="list-style-type: none"> - osmišljava, razrađuje i provodi u djelo vlastite ideje kroz skice i različite predloške; - analizira dosadašnja stečena znanja o likovnim djelima i pojavama u kontekstu stvaranja vlastitog rada; - kritički ocjenjuje i verificira radove iz srodnih područja samostalnim, istraživačkim i interdisciplinarnim pristupom zadatcima; - opisuje, objašnjava i argumentira rad u pisanom obliku i usmeno. 				
Okvirni sadržaj predmeta	Razvijanje samostalnog i istraživačkog djelovanja prema tematskim i likovnim preokupacijama u suvremenoj kiparskoj praksi;				

	Rad na kritičkom promišljanju vlastitih kiparskih djela, kao i djela drugih autora; Pismena i usmena interpretacija vlastitih djela koja se temelji na istraživačkom radu; Usmjeravanje stvaralačkog identiteta i vlastite poetike unutar suvremenog kiparskog izričaja.			
Način izvođenja nastave (označiti masnim tiskom)	Predavanja	vježbe	seminari	samostalni zadatci
	Konzultacije	mentorski rad	terenska nastava	ostalo
Opis načina izvršavanja obveza (označiti masnim tiskom)	pohađanje nastave	aktivnosti u nastavi	seminarski rad	praktični rad
	usmeni ispit	pismeni ispit	kontinuirana provjera znanja	esej
Popis literature (obvezatne i preporučene)	Literatura – u dogovoru s predmetnim nastavnikom i studijskim savjetnikom (ovisno o budućoj temi doktorskog rada).			

Naziv predmeta	Grafika			Kod kolegija	
Naziv doktorskog studija	Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA				
ECTS vrijednost boda	18	Status predmeta	Modularni obvezni kolegij	Broj sati nastave (p+v+s)	15+275+15
Jezik izvođenja predmeta	Hrvatski				
Ime nositelja predmeta	izv. prof. mr. art. Antonija Gudelj				
Suradnici na predmetu	-				
E-mail adresa/e	antonija.gudelj@alu.sum.ba				
Ciljevi predmeta	<ul style="list-style-type: none"> - Razvijanje samostalnog istraživačkog djelovanja i kreativnog grafičkog izražavanja prema tematskim i likovnim preokupacijama; - usmjeravanje prema visokim estetskim vrijednostima i razvoju kritičkog mišljenja u skladu sa zahtjevima suvremene likovne umjetnosti. 				
Ishodi učenja (opće i specifične kompetencije)	Student: <ul style="list-style-type: none"> - osmišljava, razrađuje i provodi u djelo vlastite ideje kroz skice i različite predloške; - analizira dosadašnja stečena znanja o likovnim djelima i 				

	pojavama u kontekstu stvaranja vlastitog rada; <ul style="list-style-type: none"> - kritički ocjenjuje i verificira radove iz srodnih područja samostalnim, istraživačkim i interdisciplinarnim pristupom zadatcima; - opisuje, objašnjava i argumentira rad u pisanom obliku i usmeno. 			
Okvirni sadržaj predmeta	Razvijanje samostalnog i istraživačkog djelovanja prema tematskim i likovnim preokupacijama u suvremenoj grafičkoj praksi; Rad na kritičkom promišljanju vlastitih djela, kao i djela drugih autora; Pismena i usmena interpretacija vlastitih djela koja se temelji na istraživačkom radu; Usmjeravanje stvaralačkog identiteta i vlastite poetike unutar suvremenog grafičkog izričaja.			
Način izvođenja nastave (označiti masnim tiskom)	Predavanja	vježbe	seminari	samostalni zadatci
	Konzultacije	mentorski rad	terenska nastava	ostalo
Opis načina izvršavanja obveza (označiti masnim tiskom)	pohađanje nastave	aktivnosti u nastavi	seminarski rad	praktični rad
	usmeni ispit	pismeni ispit	kontinuirana provjera znanja	esej
Popis literature (obvezatne i preporučene)	Literatura – u dogovoru s predmetnim nastavnikom i studentskim savjetnikom (ovisno o budućoj temi doktorskog rada).			

Naziv predmeta	Slikarske tehnike			Kod kolegija	
Naziv doktorskog studija	Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA				
ECTS vrijednost boda	6	Status predmeta	Modularni obvezni kolegij	Broj sati nastave (p+v+s)	15+45+15
Jezik izvođenja predmeta	Hrvatski				
Ime nositelja predmeta	red. prof. dr. art. Silva Radić				
Suradnici na predmetu	-				
E-mail adresa/e	silva.radic@alu.sum.ba				

Ciljevi predmeta	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati studente s temeljnim teorijskim načelima zidnih slikarskih tehnika i njihovom praktičnom primjenom; - upoznati studente sa zakonitostima u procesu tehnološke gradnje zidne slike, njezine njege i zaštite; - osposobiti studente za praktičnu primjenu saznanja o tehnološkoj gradnji slike. 			
Ishodi učenja (opće i specifične kompetencije)	<p>Student:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizira temeljna saznanja o vrstama i svojstvima zidnih podloga i materijala od kojih se izvode zidne podloge; - primjenjuje teorijska i praktična znanja i vještine iz područja zidnih slikarskih tehnika; - koristi usvojeno znanje za integralno uređivanje i oplemenjivanje interijera i eksterijera (posebice sakralnih) zidnim slikarskim tehnikama. 			
Okvirni sadržaj predmeta	<p>Upoznavanje studenata s temeljnim teorijskim načelima zidnih slikarskih tehnika i njihovom praktičnom primjenom, što podrazumijeva upoznavanje sa zakonitostima u procesu tehnološke gradnje zidne slike, njezine njege i zaštite. Proces podrazumijeva osposobljavanje studenata za primjenu teorijskih saznanja o tehnološkoj gradnji slike u praktičnim projektima.</p> <p>Sadržaj predmeta okvirno obuhvaća: izradu freske (<i>fresco</i> i <i>secco</i> tehnika), vrste i svojstva pigmenata, izadu zgrafita (vapneno-pješčani i gipsano-žbučni), izradu mozaika (<i>opus tessellatum</i>, <i>opus vermiculatum</i>), izrada vitraja (olovna i <i>Tiffany</i> metoda).</p>			
Način izvođenja nastave (označiti masnim tiskom)	Predavanja	vježbe	seminari	samostalni zadatci
	Konzultacije	mentorski rad	terenska nastava	ostalo
Opis načina izvršavanja obveza (označiti masnim tiskom)	pohađanje nastave	aktivnosti u nastavi	seminarski rad	praktični rad
	usmeni ispit	pismeni ispit	kontinuirana provjera znanja	esej
Popis literature (obvezatne i preporučene)	<ul style="list-style-type: none"> - Cangemi A., Making mosaics, Published by Mosaico arte ed artigianato di Antonina Parisi, Palermo, 2003. - Fressl, I., Slikarska tehnologija, Radionice škole primijenjene umjetnosti, Zagreb, 1966. - Garčević, M., Mozaik. Povijest i izvedba, Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu, Zagreb, 2006. 			

	<ul style="list-style-type: none"> - Kreiger Hozo, M., Metode slikanja i materijali, Kult-B, Sarajevo i Mutevelić, Mostar, 2007. - Massey, R., Recepture za slikare, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1980. - Summerecker, S., Tehnike emulziona tempere, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1975. - Turinski, Ž., Slikarska tehnologija, Turistička štampa, Beograd, 1976.
--	---

Naziv predmeta	Kiparske tehnike		Kod kolegija		
Naziv doktorskog studija	Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA				
ECTS vrijednost boda	6	Status predmeta	Modularni obvezni kolegij	Broj sati nastave (p+v+s)	15+45+15
Jezik izvođenja predmeta	Hrvatski				
Ime nositelja predmeta	red. prof. Stjepan Skoko				
Suradnici na predmetu	-				
E-mail adresa/e	stjepan.skoko@alu.sum.ba				
Ciljevi predmeta	<ul style="list-style-type: none"> - Osposobiti studente za shvaćanje zakonitosti kiparskih materijala i tehnika u procesu tehnološke gradnje likovnog djela; - usmjeriti studente prema adekvatnoj kiparskoj tehnološkoj izvedbi djela; - osposobiti studente za praktičnu primjenu saznanja o tehnološkoj gradnji likovnog djela; - razviti kritičko promišljanje u interpretaciji vlastitih djela, kao i djela drugih autora kroz genezu kiparskog zanata. 				
Ishodi učenja (opće i specifične kompetencije)	<p>Student:</p> <ul style="list-style-type: none"> - koristi teorijsko i praktično znanje u samostalnom radu; - koristi adekvatne materijale za izradu kiparskih formi; - primjenjuje i razlikuje kiparske tehnike, metode i proces izrade; - interpretira vlastite i radove drugih autora kroz zakonitosti kiparske struke. 				
Okvirni sadržaj predmeta	Sadržaj predmeta okvirno obuhvaća nastavak usmjeravanja studentova stvaralačkog identiteta kroz oblike predavanja, konzultacija, studentskih prezentacija... Prema osobnim				

	afinitetima i idejnom usmjerenju, idejni projekti mogu se realizirati u različitim materijalima: kamenu, drvetu, metalu, keramici ili nekom od suvremenih kiparskih materijala.			
Način izvođenja nastave (označiti masnim tiskom)	Predavanja	vježbe	seminari	samostalni zadatci
	Konzultacije	mentorski rad	terenska nastava	ostalo
Opis načina izvršavanja obveza (označiti masnim tiskom)	pohađanje nastave	aktivnosti u nastavi	seminarski rad	praktični rad
	usmeni ispit	pismeni ispit	kontinuirana provjera znanja	esej
Popis literature (obvezatne i preporučene)	<ul style="list-style-type: none"> - Džaja, N., Tradicionalna obrada kamena klasičnim alatima, Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu, Split, 1999. - Gamulin, G., Hrvatsko kiparstvo 19. i 20. stoljeća, Naprijed, Zagreb, 1999. - Klarić, M., Kiparska tehnologija, Intra, Split, 1999. - Krpan, J., Sušenje i parenje drva, Šumarski fakultet Zagreb, Zagreb, 1965. - Libscher, I., Willert, F., Tehnologija keramike, Umjetnička Akademija u Beogradu, Beograd, 1967. - Radović, A., Tehnologija materijala 2, Školska knjiga, Zagreb, 1972. - Read, H., Istorija moderne skulpture, Izdavački zavod Jugoslavija, Beograd, 1979. - Tisuću godina hrvatskog kiparstva, urednik Fisković. I., Muzejsko galerijski centar – Klovićevi dvori, Zagreb, 1997. 			

Naziv predmeta	Grafičke tehnike			Kod kolegija	
Naziv doktorskog studija	Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA				
ECTS vrijednost boda	6	Status predmeta	Modularni obvezni kolegij	Broj sati nastave (p+v+s)	15+45+15
Jezik izvođenja predmeta	Hrvatski				
Ime nositelja predmeta	izv. prof. mr. art. Antonija Gudelj				
Suradnici na predmetu	-				

E-mail adresa/e		antonija.gudelj@alu.sum.ba		
Ciljevi predmeta	<ul style="list-style-type: none"> - Osposobiti studente za shvaćanje zakonitosti u procesu tehnološke gradnje grafičkog otiska; - usmjeriti studente prema adekvatnoj grafičkoj tehnološkoj izvedbi djela; - osposobiti studente za praktičnu primjenu saznanja o tehnološkoj gradnji slike; - razviti kritičko promišljanje u interpretaciji vlastitih djela, kao i djela drugih autora kroz genezu grafičkog zanata. 			
Ishodi učenja (opće i specifične kompetencije)	<p>Student:</p> <ul style="list-style-type: none"> - koristi teorijsko i praktično znanje u samostalnom radu; - koristi adekvatne materijale za izradu grafičke matrice; - primjenjuje i razlikuje grafičke tehnike i metode tiska; - interpretira vlastite i radove drugih autora kroz grafičke zakonitosti. 			
Okvirni sadržaj predmeta	<p>Programom kolegija Grafičke tehnike nastavlja se usmjeravati studentov stvaralački identitet kroz oblike predavanja, konzultacija, studentskih prezentacija. Kvaliteta i kreativnost, inovativnost i izražajnost važni su za uspostavljanje suvremenih grafičkih pitanja. Sadržaj tema/projekata su složeniji. Povijesni i suvremeni konteksti i brojna pitanja o grafici razvijaju se u novim grafičkim tehnologijama i teorijskim uvjetima kako bi se uspostavila suvremena egzistencija grafike, njezina samostalnost i njezina kritička geneza.</p>			
Način izvođenja nastave (označiti masnim tiskom)	Predavanja	vježbe	seminari	samostalni zadatci
	Konzultacije	mentorski rad	terenska nastava	ostalo
Opis načina izvršavanja obveza (označiti masnim tiskom)	pohađanje nastave	aktivnosti u nastavi	seminarski rad	praktični rad
	usmeni ispit	pismeni ispit	kontinuirana provjera znanja	esej
Popis literature (obvezatne i preporučene)	<ul style="list-style-type: none"> - Hozo, DŽ., Majstori grafičkih umijeća, Grafotisak, Grude, 2007. - Hozo, DŽ, Umjetnost multioriginala, Prva književna komuna, Mostar, 1998. - Klein, H., Mali leksikon štamparstva i grafike, Izdavački zavod Jugoslavija, Beograd, 1979. - Krizman, T., O grafičkim vještinama, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu, Zagreb, 1952. - Paro, F., Grafika: marginalije o crno-bijelom, Mladost, Zagreb, 1991. 			

Naziv predmeta	Metodologija istraživačkoga rada		Kod kolegija	
Naziv doktorskog studija	Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA			
ECTS vrijednost boda	6	Status predmeta	Opći obvezni kolegij	Broj sati nastave (p+v+s) 15+15+15
Jezik izvođenja predmeta	Hrvatski			
Ime nositelja predmeta	red. prof. dr. sc. Ivo Čolak			
Suradnici na predmetu	-			
E-mail adresa/e	ivo.colak@sum.ba			
Ciljevi predmeta	<ul style="list-style-type: none"> - Razvijanje općih znanstvenih i umjetničkih sposobnosti i mogućnosti; - Razvijanje znanja i vještina kod vrjednovanja različitih parametara primjenom metodologije znanstvenih i umjetničkih istraživanja i istraživačkog rada. 			
Ishodi učenja (opće i specifične kompetencije)	<p>Student:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje i interpretira osnovne značajke znanstvenih i umjetničkih istraživanja; - definira i istražuje predmete znanstvene i umjetničke analize, definira strukture znanstvenog i umjetničkog djela; - analizira znanstvene radove, poznaje obilježja znanstvenih, znanstveno-stručnih i stručnih djela; - definira hipotezu i plan znanstvenog i umjetničkog istraživanja; - analizira, kategorizira i vrjednuje znanstvene publikacije i rezultate znanstvenog i umjetničkog istraživanja. 			
Okvirni sadržaj predmeta	<ul style="list-style-type: none"> - Pojam znanosti, razvitak znanosti i odnos znanosti i tehnologije; - Znanstvena klasifikacija, teorije znanosti i znanstvene kategorije; - Znanstveno teorijsko istraživanje, znanstveno eksperimentalno istraživanje i njihova simbioza; - Klasifikacija znanstvenih i umjetničkih metoda; - Detekcija problema i njegovo formuliranje, postavljanje hipoteze, izrada plana znanstvenog istraživanja, prikupljanje i proučavanje literature, pripremanje strukture znanstvenog djela, rješavanje postavljenog problema, formuliranje rezultata istraživanja, analiza rezultata, primjena rezultata istraživanja i kontrola primjene rezultata istraživanja; 			

	- Publiciranje i prezentiranje rezultata znanstveno-istraživačkog i umjetničko-istraživačkog rada.			
Način izvođenja nastave (označiti masnim tiskom)	Predavanja	vježbe	seminari	samostalni zadatci
	Konzultacije	mentorski rad	Konzultacije	ostalo
Opis načina izvršavanja obveza (označiti masnim tiskom)	pohađanje nastave	aktivnosti u nastavi	seminarski rad	praktični rad
	usmeni ispit	pismeni ispit	kontinuirana provjera znanja	esej
Popis literature (obvezatne i preporučene)	<ul style="list-style-type: none"> - Silobrčić, V.: Kako sastaviti, objaviti i ocijeniti znanstveno djelo, 5. dop. izd., Medicinska knjiga, Zagreb, 2003. - Zelenika, R.: Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela, 4. izdanje, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2000. 			

Naziv predmeta	Uređenje sakralnih prostora			Kod kolegija	
Naziv doktorskog studija	Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA				
ECTS vrijednost boda	6	Status predmeta	Opći obvezni kolegij	Broj sati nastave (p+v+s)	15+15+15
Jezik izvođenja predmeta	Hrvatski				
Ime nositelja predmeta	red. prof. dr. art. Ivana Čavar				
Suradnici na predmetu	-				
E-mail adresa/e	ivana.cavar@alu.sum.ba				
Ciljevi predmeta	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati studente s temeljnim teorijskim načelima ikonografske topografije i topologije; - osposobiti studente za tumačenje i razumijevanje slojevitog značenja slike kao vizualne poruke i njezine komunikacijske učinkovitosti; - upoznati studente s arhitektonskim modelom kozmosa temeljenim na paralelizmu značenja mjesta u duhovnom smislu i stvarnom prostoru; 				

	<ul style="list-style-type: none"> - osposobiti studente za analizu ikonografskog programa kod različitih tipova sakralnih objekata. 			
Ishodi učenja (opće i specifične kompetencije)	<p>Student:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznaje temeljna teorijska načela ikonografske topografije i topologije; - objašnjava i tumači slojevito značenje slike kao vizualne poruke - odnos slike i arhitekture; - prepoznaje slijed i raspored prikazanih sadržaja s obzirom na odvijanje obreda; - objašnjava komunikacijsku učinkovitost slike prema gledatelju i njezin psihološki učinak; - koristi usvojeno znanje o arhitektonskim modelima kozmosa za tekstualnu i vizualnu prezentaciju suvremene ideje. 			
Okvirni sadržaj predmeta	<p>Ikonografska topografija i topologija razmatra položaj koji je likovno djelo zauzimalo u prostoru i značajke toga odnosa, slijed i raspored prikazanih sadržaja s obzirom na odvijanje obreda (liturgijsku funkciju slike), prostorni odnos likovnog prikaza prema gledatelju i njegov psihološki učinak.</p> <p>Sadržaj predmeta okvirno obuhvaća arhitekturu kao model kozmosa, filozofsku sliku svijeta, sliku svijeta srednjovjekovnog čovjeka, psihološku funkciju slike u prostoru, planimetrijsku shemu.</p>			
Način izvođenja nastave (označiti masnim tiskom)	Predavanja	vježbe	seminari	samostalni zadatci
	Konzultacije	mentorski rad	terenska nastava	ostalo
Opis načina izvršavanja obveza (označiti masnim tiskom)	pohađanje nastave	aktivnosti u nastavi	seminarski rad	praktični rad
	usmeni ispit	pismeni ispit	kontinuirana provjera znanja	esej
Popis literature (obvezatne i preporučene)	<ul style="list-style-type: none"> - Ivančević, R., Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000. - Valenziano Crispino, Architetti di Chiese, EDB, Bologna, 2005. - Gatti Vincenzo, Liturgia e arte. I ludei della celebrazione, EDB, Bologna, 2002. - Škunca F., Badrina, A., Sakralni prostor tijekom povijesti i danas, Zagreb, 1984. - Bouyer Louis, Architettura e liturgia, 1994. - Capomaccio Cosma, Monumentum resurrections. Ambone e candelabro per il cero Pasquale, LEV, Litta del Vaticano, 2002. 			

Naziv predmeta	Ikonografija i ikonologija		Kod kolegija	
Naziv doktorskog studija	Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA			
ECTS vrijednost boda	6	Status predmeta	Opći obvezni kolegij	Broj sati nastave (p+v+s) 15+15+15
Jezik izvođenja predmeta	Hrvatski			
Ime nositelja predmeta	red. prof. dr. art. Silva Radić			
Suradnici na predmetu	-			
E-mail adresa/e	silva.radic@alu.sum.ba			
Ciljevi predmeta	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati studente s ikonografijom i njezinim karakteristikama kroz povijest umjetnosti; - objasniti prijevode religijskih tekstova u vizualne informacije; - razvijati samostalno istraživačko djelovanje kroz primjere raščlambe odabrane teme u određenim segmentima društvenog djelovanja i njezine primjene u aspektima suvremene umjetnosti; - razvijati kritičko promišljanje u interpretaciji vlastitih djela, kao i djela drugih autora; 			
Ishodi učenja (opće i specifične kompetencije)	<p>Student:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stvara i primjenjuje nove i relevantne umjetničke spoznaje u teoriji i praksi; - objašnjava određene teme kroz primjere raščlambe znaka i simbola u određenim segmentima društvenog djelovanja i njihovoj primjeni u aspektima suvremene umjetnosti; - primjenjuje stečena znanja za istraživački i interdisciplinarni pristup zadacima i za samostalno istraživanje, kritičko ocjenjivanje i verificiranje radova iz srodnih područja; - koristi usvojeno znanje za tekstualnu i vizualnu prezentaciju likovne problematike. 			
Okvirni sadržaj predmeta	<p>Upoznavanje s pojmovima ikonografija i ikonologija te ovladavanje znanjima koja će omogućiti suvislo razumijevanje prijevoda religijskih tekstova u vizualne informacije, odnosno prijevoda biblijskih i drugih tekstova u slike, reljefe ili skulpture. Sadržaj predmeta okvirno obuhvaća: definicije, određenje pojmova, vizualna i verbalna mišljenja, tekstualne izvore, interpretacije, ikonografsku topografiju i topologiju, govor simbola (grafički, zoomorfni i antropomorfni simboli),</p>			

	ikonografske metode (redukcija, naracija, simulacija), ikonologiju.			
Način izvođenja nastave (označiti masnim tiskom)	Predavanja	vježbe	seminari	samostalni zadatci
	Konzultacije	mentorski rad	terenska nastava	ostalo
Opis načina izvršavanja obveza (označiti masnim tiskom)	pohađanje nastave	aktivnosti u nastavi	seminarski rad	praktični rad
	usmeni ispit	pismeni ispit	kontinuirana provjera znanja	esej
Popis literature (obvezatne i preporučene)	<ul style="list-style-type: none"> - Birnstein, U., Körner, T., Ludwig, R., Maier, J., Ruh, U., Schmidt, H. R., Thierfelder, J., Kronika kršćanstva, Mozaik knjiga, Zagreb, 1998. - Bonaventura, D., Kaštelan J., Biblija, Stvarnost, Zagreb, 1968. - Ćirić, M., Grafički znak i simbol, predavanja, Prometej, Novi Sad i Fakultet primenjenih umetnosti Univerziteta umetnosti u Beogradu, Beograd, 2000. - Gheerbrant, J., Chevalier, A., Riječnik simbola, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1983. - Ivančević, R., Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000. - Panofsky, E., ikonološke studije, Neolit, Beograd, 1975. - Radić, S., Simbolika crteža, monografija, Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Mostaru, Široki Brijeg, 2017. - Ripa, C., Ikonologija, Laus, Split, 2000. 			

Naziv predmeta	Uvod u doktorski rad (praktikum)		Kod kolegija	
Naziv doktorskog studija	Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij ARS SACRA			
ECTS vrijednost boda	6	Status predmeta	Opći obvezni kolegij	Broj sati nastave (p+v+s) 15+15+15
Jezik izvođenja predmeta	Hrvatski			
Ime nositelja predmeta	red. prof. dr. art. Silva Radić			
Suradnici na predmetu	-			

E-mail adresa/e		silva.radic@alu.sum.ba		
Ciljevi predmeta	<ul style="list-style-type: none"> - Upoznati studente s temeljnim teorijskim i praktičnim načelima umjetničke doktorske disertacije; - upoznati studente sa zakonitostima izrade izvornog znanstveno-umjetničkog rada prema metodologiji izrade i znanstveno-umjetničkom doprinosu; - razvijati sposobnosti studenata za buduće samostalno istraživanje u znanstveno-umjetničkom području; - osposobiti studente da na osnovi rezultata primjenjenih istraživanja, te uporabom ranije utemeljenih metodoloških postupaka, sustavno formuliraju i prezentiraju cjelovite spoznaje vlastitih istraživanja. 			
Ishodi učenja (opće i specifične kompetencije)	<p>Student:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stvara i primjenjuje nove i relevantne umjetničke spoznaje u teoriji i praksi; - primjenjuje stečena znanja, iskustva i vještine za istraživački i interdisciplinarni pristup zadacima i za samostalno istraživanje; - koristi usvojeno znanje kako bi sakralnu problematiku (izvedbeno i ikonografski) prezentirao suvremenim tekstualnim i vizualnim jezikom; - analizira i objašnjava odabranu temu kroz primjere raščlambe znaka i simbola u određenim segmentima društvenog djelovanja i njihovoj primjeni u aspektima suvremene umjetnosti; 			
Okvirni sadržaj predmeta	<p>Upoznavanje studenata s temeljnim teorijskim i praktičnim načelima umjetničke doktorske disertacije te osposobljavanje za shvaćanje zakonitosti izrade izvornog znanstveno-umjetničkog rada prema metodologiji izrade i znanstveno-umjetničkom doprinosu.</p> <p>Sadržaj predmeta okvirno obuhvaća: predstavljanje novog pristupa u analizi osnovne problematike; analizu kroz povijesnu osnovu, metodološki razvitak i sužavanje problematike, usmjerenje prema konkretnoj problematici; realizaciju vrhunca i konkretizaciju cjelokupnog istraživanja u završnom teorijskom poglavlju, odnosno u završnim djelima ciklusa, što predstavlja originalan teorijski i umjetnički doprinos u analiziranoj temi.</p>			
Način izvođenja nastave (označiti masnim tiskom)	Predavanja	vježbe	seminari	samostalni zadatci
	Konzultacije	mentorski rad	terenska nastava	ostalo
Opis načina izvršavanja obveza	pohađanje nastave	aktivnosti u nastavi	seminarski rad	praktični rad

(označiti masnim tiskom)	usmeni ispit	pismeni ispit	kontinuirana provjera znanja	esej
Popis literature (obvezatne i preporučene)	<ul style="list-style-type: none"> - Biatostocki, J., Povijest umjetnosti i humanističke znanosti, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1986. - Burger, H., Čovjek, simbol i prafenomeni, temeljni horizont Cassirerove filozofije, Naklada Breza, Zagreb, 2003. - Ćirić, M., Grafički znak i simbol, predavanja, Prometej, Novi Sad i Fakultet primenjenih umetnosti Univerziteta umetnosti u Beogradu, Beograd, 2000. - Davies, P. J. E., Denny, W. B., Hofrichter, F. F., Jacobs, J., Roberts, A. M., Simon, D. L., Jansonova povijest umjetnosti, prema sedmom američkom izdanju, Prijevod s engleskog Olga Škarić i Sena Kulenović, Stanek d.o.o., Zagreb, 2008. - Gheerbrant, J., Chevalier, A., Riječnik simbola, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1983. - Ivančević, R., Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000. - Pejaković, M., Zlatni rez, Art studio Azinović, Zagreb, 2000. - Radić, S., Simbolika crteža, monografija, Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Mostaru, Široki Brijeg, 2017. 			